

Người Lú Nghé Lì

Nguyễn Ngọc Hoa

Những ngày hè, khoảng đường làng chính bên hông nhà ông Đội Há là sân chơi của bọn trẻ con. Hai trò chơi thông dụng là đánh cẳng và đá *kiện* (nơi khác gọi là *cầu*). Cái *kiện* làm bằng *giấy dầu* (giấy bóng) bọc đồng tiền Khải Định có lỗ vuông làm đế và kết chùm ở phía trên. Tôi là *nhóc tí* nên không được nhập bọn, thèm thường đứng nhìn mấy đứa lớn vừa chơi đùa vừa nói cười to tiếng.

Từ cửa bên hông nhà, con Cúi thập thò một lúc rồi hỏi,

“*Mi* biết chơi ô làng không?”

Con gái duy nhất của ông Đội, nó hơn tôi hai tuổi và là em họ tôi. Tôi bẽn lễn lắc đầu thì con bé hăng hái,

“Muốn *học tau* chỉ cho.”

Con Cúi thành thạo lấy phấn kẻ ô vuông trên sàn gạch rồi dạy tôi dùng những viên sỏi nhỏ “đi” vào những ô vuông.

Hai đứa chơi *yên thấm* thì thằng Rọm lại gần. Thằng này có tiếng là sùng sỏ ưa gây sự vì *ý thế* mẹ là mẹ Ruộng hung dữ bình con chăm chặp trong lúc mọi người chủ trương *đĩ hòa vi quý*, tránh chuyện *con nít mất lòng người lớn*. Khác với thằng Rọm, bọn trẻ con dẫu biết những chuyện ấu đả bên ngoài, vì cha mẹ mà biết được thì mình bị ăn đòn trước tiên, không cần biết lỗi phải. Thằng Rọm đưa tay làm bộ xóa ván ô làng và hát chọc con Cúi,

“*Con gái chơi với con trai; rồi mai cặp bụ (vú) bằng hai trái dứa.*”

Con Cúi mắc cỡ, cong môi xí lên một tiếng rồi chạy vào nhà. Đến lượt tôi, thằng Rọm cười hề hề chỉ vào một cây *thầu đầu* (sầu đông) gần đó,

“*Làm cấy dôông (vợ chồng) với con Cúi, mai mốt con c... mi to bằng cội (gốc) cây nớ, làm rặng mi mặc quần?*”

Vốn kém ăn nói, lại sợ run vì thằng Rọt đứng cao gần bằng người lớn, tôi đỏ mặt tía tai lắp bắp,

“*Cha tau làm trung úy, bửa mô cha về tau đem lựu đạn bỏ vô nhà mi cho chết hết.*”

Câu nói lúng búng trong miệng ấy càng khiến tôi trở thành miếng mồi ngon cho thằng Rọm.

Hắn cười khi khi ra tài vãn về,

“*Cha mi đi lính thủ khôì; về nhà cóc đập, ra đồng dù khom!*”

Trẻ con làng tôi rất giỏi về cách nói lái, đảo ngược âm và giọng của hai tiếng thành ra hai tiếng khác, và thường dùng lối nói này để đùa giỡn. Khi nói lái (theo kiểu miền Trung), “*thủ khôì,*” “*cóc đập,*” và “*dù khom*” trở thành những hành động tục tĩu vì trong thổ âm làng quê “*khu*” là đít hay tròn và “*đóc*” chỉ bộ phận sinh dục phái nữ.

Tôi giận điếng người, đứng sững không nói nên lời, nhưng thằng Rọm chưa chịu ngừng. Nó quay về phía *thằng Gái* kêu lớn,

“Ê thằng Thông lớn, lại đây *tau* lột lon cho biết tay.”
Anh tôi nào phải tay vừa, anh bỏ cây cặng xuống chỉ mặt thằng Rọm,
“*Mi* kêu con Ruộng ra đây cầm c... *tau* chớ lột lon lột lá ai.”

Ngày trước cha thằng Rọm, anh Cột, mắc chứng thích phô bày chỗ kín ra nơi công cộng và thường “hành sự” trong những lễ lạc có gánh hát trình diễn ở đình làng. Nấp trong bóng tối cuối sân đình, anh lén vạch quần lấy của quý bỏ vào tay mấy cô gái làng đứng chấp tay sau lưng xem hát. Nạn nhân thường mắc cỡ bỏ chạy, nhưng hôm ấy anh không may gặp nhằm chị Ruộng đánh đá có tiếng, thường chửi bọn con trai chọc ghẹo sàm sỡ vuốt mặt không kíp. Nắm chặt vật ấy trong tay, chị vừa kéo mạnh vừa la làng; đau quá chịu không nổi, anh cũng la oai oái. Anh bị mõ làng vật xuống trối ké; làng phạt một quan tiền về tội xúc phạm thuần phong mỹ tục và bắt bưng *khay cau trầu rượu* tới nhà chị xin lỗi. Duyên gặp gỡ ấy khiến anh chị gần gũi rồi nên vợ chồng. Sau khi thằng Rọm ra đời, anh bỏ làng theo kháng chiến.

Bị chạm nọc, thằng Rọm nổi khùng nhào tới đánh *thằng Gái*, nhưng làm sao địch nổi anh tôi. Từ ngày tập thành thạo thể võ cận chiến của chú Lam, anh không còn bị ai bắt nạt. Chỉ một loáng sau, thằng Rọm ôm mũi chảy máu chạy dài. Cậu Há đứng trên bao lơn vỗ tay cười ha hả,
“Việt Minh đánh với Quốc Gia, Việt Minh thua chạy có cờ!”

Đó là lần đầu tiên tôi nghe hai danh từ “Việt Minh” và “Quốc Gia.” Để tìm hiểu, tôi lục mấy thùng sách báo mà cha và chú Lam để lại đọc ngẫu nhiên. “Phòng” đọc sách của tôi là sàn nhà dưới *bộ gõ* (bộ ngựa, phản, hay ván) dày hai tấc mặt láng bóng của nội. Trưa hè, trên thì nội nằm ngáy ò o, dưới thì *thằng Bé* dựa lưng vào *chân kê ngựa* chạm trở hình con rồng uốn lượn, mò mẫm tìm hiểu những tin tức cũ, những bài bình luận lỗi thời, và các truyện ngắn, truyện dài, và cả tài liệu huấn luyện của trường Võ bị Liên quân Đà Lạt.

Tôi đọc quên ăn quên ngủ nên bị *thằng Gái* gọi là con mọt sách. Tuy hiểu đôi chút về tình hình đất nước, càng đọc tôi càng rối đầu vì càng có thêm vô số thắc mắc về chiến tranh, hòa bình, phe phái chính trị, v.v. Thỉnh thoảng, tôi đem hỏi người lớn thì câu trả lời luôn luôn là,
“*Mi* con nít biết chi mà hỏi mấy chuyện *nớ*”; nghĩa là “*tau* không biết.”

Nếu rán hỏi gặng sẽ lãnh một cái cú đầu đau điếng,
“Thằng *ni* lì lợm như trâu.”

* * *

Mùa hè đó mẹ *nằm* nơi sinh em *thằng Sáng*; ngoại nghỉ buôn bán để săn sóc mẹ *nằm chỗ*. Ba anh em tôi là học trò không được lai vãng vào chỗ mẹ *nằm bếp* (nơi sinh đẻ ở gần bếp), sợ bị *phong long* nghĩa là bị ô uế làm cho xui xẻo mà học ngu, và buổi sáng phải đi tiểu vào bình lớn để cho mẹ dùng. Chị vú nói mẹ đẻ còn non ngày, phải ăn cay nuốt đắng; mỗi lần “uống thuốc,” mẹ nhai hết một *nạm* (nấm) củ *nén* rồi bưng ly nước tiểu nhắm mắt nốc một hơi. (Củ nén nhỏ bằng đầu đũa, màu sáng chói, và mùi vị gần giống tỏi.) Nhớ bài học *Vệ Sinh Thường Thức*, “con mọt sách” hỏi một câu ngờ ngẩn,

“Vì *răng* mẹ phải uống nước đá *như nhóp* như *rứa*?” Chị vú giận làm thinh.

Ngày hai cữ, chị vú quạt bếp than để dưới *giường cữ* có vạc tre cho mẹ hong gọi là *nằm lửa*.
Tôi bần khoản níu tay ngoại,

“*Răng* trời nóng *hầm* như như *ri* mà mẹ còn phải hơ *lửa*?”

Nhìn tôi với cặp mắt nghiêm khắc, ngoại mắng – lần đầu tiên trong đời,

“Chuyện người lớn, *mi* biết chi mà hỏi?”

Em tôi mất trước lễ *khảm tháng* (đầy tháng) nên không có tên mà chỉ được gọi là *thằng qua*. Anh Đồng nói em *hữu vị vô danh* (có sinh mà không có tên) thuộc về loài ranh chứ không phải loài người; theo phong tục không được chôn lẫn với người lớn, cha mẹ không khóc và không thờ tự gì cả.

Tôi không biết em mặt mũi ra sao, sống được mấy ngày, xác chôn ở đâu, và tại sao không gọi bằng cái tên Quyền đẹp đẻ mà nội đã lựa chọn. Với quá nhiều câu hỏi về “chuyện người lớn,” tôi bị cú đầu mõi thành con trâu con.

Nguyễn Ngọc Hoa

Ngày 30 tháng Ba, 2013